

STUDIJNÍ TEXT 18.

BOŽÍ ZJEVENÍ V KRISTU

A DOGMA V CÍRKVI,

Boží zjevení v Kristu a dogma církve.

Ú v o d :

"Běda mně, kdybych nehlásal evangelium" (Kor 9,16): ve znamení tohoto pavlova výroku stojí církev od svého počátku. Čím byl Kristus pro lidi a co jim přinesl, to musí sdělovat lidem všech časů.

Církev plní tuto úlohu mnoha způsoby. v rozmluvách křesťanských rodičů s jejich dětmi, v přednáškách katechetů k jejich žákům, ve výkladu evangelia při bohoslužbě slova, v pastýřských listech biskupů a v encyklikách papežových; v tom všem se pokouší církev učinit zadost požadavku, který jí jako přísnou povinnost zanechal Kristus.

v této kapitole se nebudeme zabývat všemi těmito mnohotvárnými vyjádřeními církevní nauky a způsoby jejího hlásání, ale soustředíme se především na jeden; dogma a jeho vývoj. Dogma je slavnostní, pro celou církev závazné prohlášení jejího učitelského úřadu. v dogmatu ustanovuje církev sama sebe. Je přesvědčena, že ve svých dogmatech závazně a s jistotou poznává a vyslovuje Boží pravdu.

Není divu, že tento nárok v dějinách církve narážel a v současné době stále naráží na odpor. Církev, jestliže vznáší tyto nároky a setkává se při tom s odporem, nemůže se jednoduše odvolávat pouze na dogmatická tvrzení, že při hlásání dogmatu je nadána zvláštní pomocí ducha sv. který jí udržuje v pravdě. Církev musí sobě i těm, kde se táží vydat počet z toho, co vlastně míní, jestliže mluví o dogmatu, jak se v dogmatu spojuje nerozlučně božské s lidským (jak ostatně v církvi, a co z toho vyplývá vzhledem k závaznosti - a ke správnému porozumění dogmatu).

Tato kapitola přinese tedy zamyšlení nad tím, co znamenají dogmata - v životě církve a jak jim rozumět.

O B S A H

1. Dogma - vývoj dogmatu - zjevení
 - 1.1 Co rozumíme pod pojmem dogma?
 - 1.11 Dogma - pojem zatížený mnoha negativními významy
 - 1.12 Dogma - pojem určovaný úřadem církve
 - 1.2 Co je to vývoj dogmatu?
 - 1.21 vývoj dogmatu jako kontinuální pokrok
 - 1.22 vývoj dogmatu jako nekontinuální rozvoj
 - 1.3 Jaký je poměr mezi dogmatem církve a zjevením Božím?
 - 1.31 Zjevení Boží - uzavřené a nepřekonatelné
 - 1.32 Zjevení Boží - popud k dalšímu rozvinutí
 - 1.33 prvotní rozvinutí - závazné pro budoucnost
 - 1.34 Rozvinutí dogmatu/
 - vázané na písmo a tradice
 - odvoditelné pouze z písma?
 - 1.35 Rozvinutí dogmatu - biblického základu
 - 1.36 Rozvinutí dogmatu - v živoucím toku dějin
 - nikoli bez biblického základu
 - vedeno rozmanitými popudy
 - 1.4 Úloha
2. Dogma v dějinách církve
 - 2.1 Historicky podmíněná jazyková forma dogmatu
 - 2.11 Jediné poselství v mnoha jazykových podobách
 - 2.111
 - obrazná řeč počáteční fáze.
 - teologické rozvinutí v prvotní církvi
 - pojmově teolog. řeč následujícího období
 - nedostatečnost každého jaz. vyjádření
 - 2.112 Jazyková podoba dogmatu určovaná jako úkolem:
 - dogma je ochranná formule
 - dogma je kompromisní formule
 - dogma je církevní jazyková forma
 - 2.113 poselství zjevení - obsaženo v dogmatech (a zároveň je přesahuje).
 - 2.2 Dogma - určováno historicky
 - 2.21 Dogma se vztahuje k určité době a situaci
 - 2.22 Dogma je omezeno - na určitý sporný bod
 - volbou svých pojmů

2.23 Dogma musí být nově vykládáno

- aby byl zjednáán přístup k víře
- z věrnosti k přijaté víře
- celou církví

2.3 Vývoj dogmatu a pokrok dogmatu

2.31 Vývoj dogmatu není pokrok dogmatu

- zjevení v Kristu je překonatelné
- přírůstek poznání je často rovněž úbytek poznání
- přírůstek poznání není ještě pokrokem víry

2.32 Vývoj dogmatu je evangelní služba

2.33 Písmo je nepřekročitelnou směrnicí vývoje dogmatu

2.4 Úkol

3. Dogma ve službě zjevení

3.1 Dogma jako služba - požadavky a měřítko

3.11 Oportunismus dogmatizace

3.12 Koncentrace pravd víry

3.13 Zařazení k základu víry

3.14 Otevřenost k mnohotvárnosti víry

- na základě plnosti Božího zjevení
- na základě pluralismu přítomnosti
- jako požadavek vzhledem k učitelskému úřadu

3.2 Služba dogmatu a úloha učitelského úřadu

3.3 Úloha

1. Dogma - vývoj dogmatu - zjevení.

1.1 Co rozumíme pod pojmem dogma.

1.11 Dogma - pojem zatížený mnoha negativními významy.

Slyší-li dnešní člověk slovo dogma, napadá jej hned nepříjemná myšlenka; není nutno při vyslovení pojmu "dogma" myslit na určitou nesvobodu a sebeodevzdání člověka, na dogmatismus? Od osvícenských dob platí výrok "sapere aude"! "Měj odvahu řídit se svým vlastním rozumem!" proč se má člověk při hledání významu slova Božího nechat svazovat formulacemi církve?

Nadto mnozí lidé pocítují pojem "dogma" jako synonymum k pojům oddělení a intolerance. Zdá se, že dogma stojí nejen mezi různými křesťanskými vyznáními, nýbrž jak to mnozí chápou, i mezi církví a současným světem, který souhlasně, jako jeden ze svých základních postulátů přijímá pluralismus světových názorů a nechce nějakým výlučným způsobem být vázán na formulace církve.

A nadto - což církev v průběhu svých dosavadních dějin neukázala až příliš často, že boží slovo je možno postavit rovněž do služeb mocných a mocenských nároků toho či onoho druhu? Což po staletí nezasahovala neoprávněně do oblasti vědeckého bádání odvolávajíc se při tom na dogmata a brzdíc tímto způsobem rozvoj věd? (Srv. W.Kasper: Dogma unter dem Worte Gottes, Mainz 1965 p.7 un).

1.12 Dogma - pojem určovaný úřadem církve.

Vzhledem k těmto překážkám je nutno nejprve se otázat, co vlastně rozumí teologie a církev pod pojmem dogma.

Theologicky, podle výkladu 1.vatikánského koncilu, znamená dogma bezprostředně pohnem zjevenou pravdu, která byla učitelským úřadem církve jasně a s konečnou platností ustanovena jako předmět víry.

Tento specifický význam slova dogma, který se dnes v teologii považuje za samozřejmý, se vytvořil v 18.stol. v oficiální řeči církve je toto slovo používáno teprve v devatenáctém století. Za svoje významové spojení s učitelským úřadem církve vděčí především prvému vatikánskému koncilu.

podle výše zmíněného výměru náležejí tedy k pojmu dogmatu

dva podstatné znaky:

- jeho obsah musí být zjeven Bohem
- tento obsah musí být předložen církvi jako závazný k věření

Až do 19. stol. "dogmatizovala" církve určitou pravdu zjevení jen tehdy, byla-li napadena. Mnohé a zásadní pravdy pásma sv. nebyly však nikdy napadány takovým způsobem, aby církve byla nucena k takovému učitelskému rozhodnutí ve vlastním slova smyslu.

Z toho důvodu se některé důležité pravdy víry nestaly dogmaty v přísném slova smyslu a vlastním slova smyslu.

K těm patří např. Ježíšovo poselství o příchodu Božího království, učení o pravém a vlastním životě, který přišel v Kristu, učení o svobodě dětí Božích, učení o Kristově velebnosti.

Dogma církve o Božím zjevení nejsou tedy v žádném případě totožné. Dogma církve je takový výsek z celku zjevení, který církve v daném dějinném okamžiku z určitých důvodů, především k zamítnutí omylů, přesnou formulací prohlašuje za závazný.

Kromě tohoto vlastního a úzkého smyslu slova "dogma" je toto slovo v běžné řeči užíváno také v širším a obsažnějším slova smyslu. Pak spadají do tohoto pojmu všechny ty pravdy víry, které jsou církvi obecně a závazně určeny a věřeny, třebaže nebyly definovány výslovným a slavnostním aktem učitelského úřadu církve.

1.2 Co je to vývoj dogmatu?

Jestliže zkoumáme podrobněji církevní dogmata, ukazuje se, že vznikla v rozličných časových údobích. A ukazuje se, že to, co bylo v dogmatu formulováno, mnohdy nebylo před tím věřeno nebo alespoň ne v tak výslovné formě. Tím vyvstává otázka vývoje církevní nauky - zákonitosti a pravidel tohoto vývoje. Vzniká otázka vývoje dogmatu.

1.21 Vývoj dogmatu jako kontinuální pokrok.

Pod pojmem vývoj dogmatu rozumíme rozvoj zjevené pravdy v průběhu dějin, nebo chceme-li se vyjádřit opatrněji, cestu zjevení v dějinách.

V minulosti panovala o vývoji dogmatu ponejvíce poněkud

jednostranná představa. Uvažovalo se asi takto: zjevení, co se týče svého obsahu zůstává stále stejné, poznání víry naproti tomu roste s postupem času.

Myšlenkovou prací pomocí logického usuzování je zjevení postupně více a více rozvíjeno.

Co bylo zprvu věreno implicitně a nerozlišně, stává se předmětem víry výslovně. Dějiny teologie vskutku zřetelně ukazují, že mnohé, později výslovně věřené pravdy a theologická přesvědčení nebyly v dobách církevních otců ještě v povědomí, jako obsah víry, nýbrž se vynořily např. teprve ve středověku jako důsledek myšlenkového intensivního theologického úsilí.

Toto jednostranné chápání vývoje dogmatu již odedávna bylo znázorňováno různými obraznými příklady.

Vývoj dogmatu podobá se semeni či rostlině, která roste a přináší květy a plody. Tak jako květy a plody se vyvíjejí ze semena, tak i dogmata a veškeré pozdější theologické poznání nejsou nic jiného, než rozvinutí zjevení, které našlo svou plnost v Kristu.

Jindy je vývoj dogmatu přirovnáván k vývoji člověka: tělo dítěte a tělo dospělého muže jsou si rovny pokud se týče orgánů a údů. Člověk však nicméně během svého života roste a zraje, stařec však nemá v sobě nic, co by nebylo založeno již v dětském věku.

V době, kdy otázka (myšlenka) pokroku hrála v lidském myšlení velkou úlohu, byl i vývoj dogmatu spojován vlastně samo-
zřejmě s představou, že vývoj dogmatu se rovná pokroku dogmatu.

podobně jako evoluce, vývoj života postupuje od primitivního k dokonalému a tak, jako technický vývoj se rovná technickému pokroku, tak i teologie - jak mysleli mnozí - s postupným vývojem dogmatu vždy hlouběji uchopuje zjevení. získává stále více věroučných pravd a je schopna tyto pravdy stále lépe vysvětlovat.

1.22 vývoj dogmatu jako nekontinuální rozvoj.

I když se na první pohled zdá, že toto vysvětlení velmi dobře osvětluje postup vývoje dogmatu, přesto vyvstávají při jeho přijetí velmi vážné obtíže, které se zde (na několika příkla-

dech) pokusme naznačit.

podle tohoto pojetí vývoje nauky a dogmatu musela by se od církve apoštolských dob až k době prohlášení dogmatu táhnout tak říkáme "červená nit"; muselo by být možno dokázat, že theologic mýšlení - majíc základ ve výrociích písma - špelo postupným a kontinuálním pokrokek ke stále lepšímu poznání, až konečně toto poznání vykrystalisovalo ve "zralé" formě dogmatu. Exaktním dějinným a dějepisným bádáním se však takový přímočaře postupující pokrok rozhodně nedá ve všech případech dokázat.

tak např. nevede žádná kontinuální vzestupná cesta (ve smyslu výše popsaného rozvoje zjevení) od předání moci klíčů petrovi (Mt 16,18) až k prohlášení nejvyššího pastýřského úřadu papeže, jak je jako dogma definoval 1.vatikánský koncil. přímočarost tohoto vývoje je vážně narušována např. ideou konciliarismu, která byla v církvi značně rozšířena obzvláště v dobách koncilu v Kostnici (1414-1418) (srv. 15/3.23)

Stanovení počtu svátostí na sedm, které bylo definováno trident-
ským koncilem, nelze při seriosním historickém bádání prokázat před polovinou 12.stol. Ø I před touto dobou byly činěny pokusy o výčet svátostí, docházelo se však k jiným číslům (totiž k počtu 2, 9 nebo 12 svátostí). Když se však objevil výčet ve smyslu našich sedmi svátostí, jiné způsoby počítání brzy zmázely.

Učení o neposkvrněném početí panny Marie, které prohlásil za dogma papež Pius IX v r.1854, bylo ještě ve 13.stol. pokládáno za nemožné mnoha vynikajícími theology.

vzhledem k těmto těžkostem muselo dojít ke vzniku jiných představ o průběhu dějin dogmatu, o nich bude ještě řeč, nejprve však blíže objasníme poměr dogmatu ke zjevení božím.

1.3 Jaký je poměr mezi dogmatem církve a zjevením božím.

1.31 Zjevení boží - uzavřené a nepřekonatelné.

podle starého, v jednotlivých případech přirozeně ne vždy stejně zjevně hlásaného přesvědčení církve zjevení boží bylo uzavřeno na konci období prvotní církve, a že tedy "nelze očekávat žádné nové veřejné zjevení" (2.vatikánský koncil, dogmatická konstituce o božím zjevení, No.4)

v theologii dříve běžně užívané formulace, že "zjevení bylo uzavřeno se smrtí posledního apoštola" by nemělo být již používáno. dnes je totiž novozákonní exegese s jistotou prokázáno, že některé novozákonní spisy, tedy prameny a dokumenty zjevení vznikly teprve po "smrti posledního apoštola" (např. 2 petr).

výrok, že zjevení skončilo s koncem prvotní církve, nesmí být pojímán negativně, totiž jakoby Bůh se přestal lidem sdělovat jako zjevující se. tento výrok má naopak výslovně pozitivní smysl. půh se otevřel lidem ve svém Synu. v něm vyslovil své poslední, nepřekonatelné slovo. (srv. Jan 1. Žid 1,1-3). ukončené zjevení znamená tedy "absolutní a nepřekonatelné sebe-sdělení Boha stvořenému duchu" (K. Rahner: Über legungen zur Dogmenentwicklung, in Schriften zur Theologie IV. 1960, p. 18) protože v Kristu nastupila plnost času, nemůžeme zde na zemi očekávat žádnou další periodu dějin spásy. (srv. 5/4.3)

1.32 Zjevení boží - popud dalšímu rozvinutí.

Toto poslední boží slovo k lidem není katalog jednotlivých vět; nýbrž zahrnuje celou plnost Kristova zjevu. protože tento Kristův zjev je nevyčerpatelně bohatý a toto bohatství zasahuje všechny časy, pudí sama dynamika božího slova k rozvoji a průběhu dějin.

1.33 prvotní rozvinutí - závazné pro budoucnost.

při tom je nutno obecně rozeznávat mezi prvním rozvinutím vlastního Kristova zjevu a veškerým následujícím jeho rozvinutím a hlásáním; prvá a v zásadě již nepřekonatelná fáze rozvinutí božího slova na půdě prvotní církve je ještě součástí zjevení samotného.

Nikdo dnes již nebude popírat, že výklad Ježíšových slov a Kristova zjevu v povelikonoční prvotní obci je rozvinutější, než poselství historického Ježíše, které nám ještě nezřetelně podávají synoptikové (srv. 6/4.3lu). Různé výklady Kristovy smrti (srv. 7/4.2) nebo rozličné výsostné tituly, které jsou Kristu v NZ přisuzovány (srv. 6/3.2), jsou např. již zřetelné reflexe o Kristově zjevu a tudíž theolog. výklady díla spásy.

Toto první rozvinutí Kristova poselství, které našlo svůj výraz v kázání prvých svědků křesťanské víry, stojí podle přesvědčení církve pod zvláštním vlivem ducha božího. Proto tito svědkové nestojí prostě na stejné úrovni jako ostatní tradice, jako je tomu u pozdější církve, jejích pastýřů a věřících. Svědkové apoštolské doby náležejí spíše k pramenům tradice.

protože zjevení bylo uzavřeno na konci apoštolské církve, neposkytuje pozdější soukromé zjevení věcně žádné výpovědi nové, které by přesahovaly ono poslední slovo boží v Kristu. "Soukromá zjevení jsou svou podstatou imperativy určující způsob jednání křesťanů v dané dějinné situaci; svou podstatou to nejsou nová tvrzení, nýbrž nové příkazy". (K. Rahner, Visionen und Prophezeiungen, Herder 1958, p. 27) Tak např. soukromé zjevení Margarety Marie Alacoque o úctě^k Božskému srdci páně nejsou žádným novým zjevením, nýbrž vyžadují od církve určitý způsob úcty ke Kristu zjeveným tajemstvím vykoupení.

1.34 Rozvinutí dogmatu.

Skutečnost, že zjevení dosáhlo svého vyvrcholení a zároveň bylo uzavřeno v události "Kristus", znamená, toto zjevení je závazné pro všechno následující hlásání církve. Všechna dogmata musí být řízena tímto zjevením, musí je zprostředkovat. Tím vystává otázka, jakým způsobem církev v různých epochách získává k tomuto zjevení přístup, jaké prameny má k dispozici.

1. vázané na písmo a tradici.

podle tradičně katolického pojetí existují dva prameny z nichž církev může čerpat pravdy zjevení; písmo a ústní (apoštolská) tradice, proti tomu postavili reformátoři svůj princip: "sola scriptura", celé zjevení je obsaženo pouze v písmu.

v kontraversi s tímto pojetím reformátorů učí tridentský sněm; "posvátný církevní sněm je si vědom toho, že pravda a řád (zjevení) je obsažen v psaných knihách a nepsaných podáních." (J. Neuner, H. Roos, Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrerkündigung, No 80).

v nejnovější době byla otázka pramenů zjevení znovu podrobená rozboru v rámci katolické teologie; při tom se vyhranila dvě protichůdná stanoviska.

Zastánci jednoho směru věřili, že je nutno mít za to, že určitá část božího zjevení není obsažena v písmu, nýbrž ~~byla~~ byla předávána pouze ústně, mimo písmo.

Druhý směr zastával thési, že rozhodnutí tridentského koncilu o této otázce není naprosto nutno chápat v tomto smyslu. Toto rozhodnutí bylo by možno chápat spíše takto: celé zjevení je obsaženo v písmě a apoštolská tradice má ve svém selku pouze funkci výkladu písma. To by odpovídalo rovněž historickým skutečnostem. podle tohoto nelze tedy mluvit o dvou nezávisle na sobě stojících pramenech zjevení, písmu a tradici.

Na 2.vatikánském koncilu byla po ostrých theologických diskusích zvolena formulace, kterou mohou oba směry interpretovat po svém. Otázka byla tedy ponechána nadále otevřena.

Dogmatická konstituce o zjevení praví: "Apoštolské kázání nalezlo v inspirovaných knihách obzvláště zřetelný výraz" (No 8) "posvátná tradice a písmo svaté jsou navzájem těsně spojeny a podílejí se na sobě. pramenice z téhož božského zdroje, splývají oboje do určité míry dohromady a směřují k témuž cíli". (No 9)

2. - odvoditelná pouze z písma?

Ať už přijmeme, co se týče otázky poměru písma a tradice, jakoukoli posici, jedna věc musí být naprosto jasná: chce-li někdo zaklínat nějakou věroučnou pravdu na odkazu od písma neodvislé apoštolské tradice, musí dokázat, že taková tradice existovala v dějinách církve vždy.

Že taková tradice, takový důkaz ústního podání nezávislého na písmu během vývoje dogmatu je na nejvyšší míru obtížný, ne-li zcela nemožný, ukázalo se v posledních desetiletích přímo při theologickém zdůvodnění mariánských dogmat.

Tak nás poučují dějiny dogmatu o tom, že před 4. nebo podle některých autorů před 5.stoletím církev např. nic nevěděla o tělesném nanebevzetí Mariinu. později byla o něm řeč nejprve legendárně - nabádavých spisech, později se setkáváme s tímto přesvědčením ve stále zřetelnější formě i u uznávaných theologů, tato víra nalézá své pevné místo v lidové zbožnosti až konečně v r.1950 je prohlášena za dogma. Historicky dá se tedy dokázat jen tolik, že tato pravda se v určité době vyvinula z porozumění Mariiny úlohy v dějinách spásy tak, jak je nakonec tato úloha podána v písmu. (podobně je tomu také s dogmatem o neposkr-

něném počítí) stěží lze však pokládat za věrohodné, že tato věroučná pravda byla tradována čistě ústně před tím, než se objevují první písemná svědectví.

I kdyby však existovaly určité zprávy o zjevení, které by byly předávány mimo písmo svaté, bylo by sotva možno takové pravdy historicky dokázat. Tím se však stává jakýkoli odkaz na tradici mimo písmo bezpředmětný. Nakonec se ukazuje, že je snadnější vztáhnout později definovaná dogmata k určitým základům pravd v nich obsažených, které lze najít v písmu, než dokázat historicky věrohodné tradice mimo písmo.

1.35 Rozvinutí dogmatu - biblického základu.

protože však dogmata jsou vázána na zjevení, musí být možno uvést je do souvislosti se zjevením, podat "důkaz z písma a tradice." přirozeně, je-li zde řeč o důkaze, je nutno tomuto pojmu správně rozumět.

Je-li dnes použito slovo "důkaz", rozumí se tím zpravidla důkaz ve smyslu filosofie nebo přírodních věd. Důkazem je zde taková věta, jejíž správnost nahlížíme na základě určitých logických argumentů nebo metodicky správného pokusu. Jestliže se uskuteční takovéto názorné poznání, není možno danou pravdu popírat.

v theologii není a neexistuje v zásadě žádný důkaz v tomto slova smyslu; je to proto, že zjevení může být uchopeno pouze vírou, která není čistě rozumová a která ani theologii nemůže být čistě rozumovou učiněna.

provádí-li tedy theologie použití dogma důkaz z písma a tradice, není to církví definované dogma dokázáno v tom smyslu, že by se nyní stalo jasně pojmově zřejmým to, co bylo dříve pouze věreno.

theologický důkaz může pouze konstruovat vztah mezi ukončeným zjevením a dogmatem definovaným církví v časovém období.

při tom se zpravidla nedá sestavit nepřetržitá vývojová linie vedoucí od ukončeného zjevení apoštolské doby k prohlášení dogmatu církví. (srv. 1.22).

Kdo pečlivě zkoumá dějiny theologie a dogmatu pozná, že není možno pro každé pozdější dogma a zdaleka už ne pro každé

theologické tvrzení nalézt výslovnou oporu v textu písma. stačí, že existuje rozvojeschopný základ v textu písma, který se v určité fázi historie církve může stát dogmatem.

1.36 Rozvinutí dogmatu.

Kdo chce nyní sledovat, jak se z "rozvinutíschopného základu v písmu" stává dogma, nebo kdo chce dogma církve vztáhnout k takovému základu v písmu, ten se bude nutně musit tázat po zákonech, podle kterých vývoj tohoto druhu probíhá.

1. v živoucím toku dějin.

Že se jedná pouze o logické rozvinutí takového základu, bylo již shora odmítnuto (srv. 1.21 a 22) jako nepostačující vysvětlení.

v dějinách církve lze zjistit rozličné pohyby a síly, které vedly k vývoji dogmatu. získat souhrnný přehled všech možných sil a záležitostí, které zpravidla vedou k vytvoření dogmatu, jest přirozeně nemožné. Neboť dějiny, i duchem páně řízené dějiny dogmatu, jsou nesený lidmi. Tyto dějiny dogmatu, jako ostatně dějiny vůbec, jsou však zásadně otevřeny novým možnostem, které zde dosud ještě nebyly.

2. Nikoli bez biblického základu.

Již naplněné dějiny dogmatu nám však umožňují zcela jistě stanovit meze pravého vývoje dogmatu, to jest ukázat, kdy určité ústní podání se zcela jistě dogmatem stát nemůže. Tak se dá především říci, že určitý výrok se nemůže stát dogmatem tehdy, když se žádným způsobem nedá dokázat, že tento výrok je, alespoň v základě, obsažen ve zjevení.

Otázka, jakým způsobem, musí být pozdější dogma obsaženo ve zjevení, je mezi theology diskutována a odpovědi jsou rozličné.

3. védeno rozmanitými popudy.

I když se nedá sestavit úplný katalog důvodů, které působily na rozvoj jednotlivých dogmat, lze přece jen řadu důvodů v průběhu dějin vypočítat.

Tak může k dogmatizaci vést:

- vystoupení mylného učení (např. v případě raných chris-

tologických dogmat)

- určité směry zbožnosti v církvi
- theologické důvody, které se v theologické mluvě odborně nazývají "konvenienční důvody"

"- důvody z přiměřenosti".

právě při rozvoji mariánských dogmat hrály konvenienční důvody, jak ukazují dějiny, velkou roli. Argumentovalo se asi takto: Bůh mohl udělit Marii privilegia. Tyto výsady byly pro Marii náležité a přiměřené. proto existují tyto význačné výjimky pro Marii. "potuit, docuit, ergo fuit."

Stejně tak se na těchto mariánských dogmatech ukazuje vliv zbožnosti. Církev věřící a církev modlící se znala nauku o nanebevzetí Mariinu s duší i tělem dlouho před tím, než ji Pius XII v roce 1950 prohlásil dogmatem.

1.4 Úloha.

v církvi je věřeno, že zjevení bylo uzavřeno s koncem prvotní církve. Na druhé straně je církev přesvědčena o tom, že může předkládat nová dogmata. Jak se dají sloučit obě tato přesvědčení?

2. DOGMA V DĚJINÁCH CÍRKVE .

Ukázalo se, že dogma je plodem určitého dějinného vývoje. Pak se však také dějinně formováno, je formováno dobou, ve které vzniká, a minulostí, ze které vychází. Kdo chce dogmatu a jeho úloze správně porozumět, musí si být této skutečnosti vědom.

V dalším se pokusíme ozřejmit některé z těchto formujících historických aspektů a jejich význam pro pochopení dogmatu.

2.1 Historicky podmíněná jazyková forma dogmatu.

Každé dogma je nutně formulováno v kontextu historického období svého vzniku a v řeči své doby, má jazykovou podobu specifickou pro určitou dobu, totiž onu dobu, kdy bylo definováno. Současně je jeho řeč určována zvláštní situací, za které bylo formulováno a zvláštní úlohou, kterou mělo právě v této situaci plnit.

2.1.1 Jediné poselství o mnoha jazykových podobách.

Srovnáme-li jazyk církevních dogmat, zejména pozdních církevních dogmat, s jazykem písma svatého, zjistíme snadno, že jazyk dogmatu se často od jazyka podstatně liší.

1. - obrazná řeč počáteční fáze

Boží zjevení, které nás oslovuje v písmu Starého i Nového zákona, prezentuje se nám v té řeči, ve které byla spásná zvěst hlásána proroky, apoštoly a misionáři Židům i pohanům. Tato řeč obsahuje často obrazná rčení a přirovnání. Je názorná a bezprostřední.

Tato řeč naplněná obrazy a přirovnáními je zvláště zřetelně viditelná v bezprostředním poselství Ježíšově, tak jak nám je zachovávají především synoptikové, v podobenstvích, sporných diskusích a rozmanitých naučeních.

2. - theologické zavnutí v prvotní církvi.

přirozeně nelze při tom přihlížet, že již jsme Ježíšovo

poselství a pochopení smrti a zmrtvýchvstání Kristova tak, jak jsou podány v novozákonních spisech, jsou silně pojmově ovlivněny povelikonoční apoštolskou církví. Nesou na sobě již známky "theologického" přetvoření v užším smyslu slova.

U Pavla, Jana a v listě k Židům se již setkáváme s pojmy, které prodělaly určitý theologický vývoj a značně přesahují svůj jednoduchý, dřívější smysl; tak např. slova: kříž, krev, spása, světlo, život, oběť, jsou naplněna theologickým smyslem. Zatímco u synoptiků znamená kříž ještě kus dřeva, které musí odsouzenec nést na popraviště, u Pavla již vyjadřuje kříž smrt Kristova v jejím spásném významu; "Mně však naprosto nejde o to, abych se mohl chlubit, leda křížem našeho pána Ježíše Krista" (Gal 6,14). Rovněž slova "světlo" a "život" u Jana znamenají nadpřirozenou spásu v Kristu, ke které pomíjíví pozemský život a světlo poukazují; "v něm byl život a život byl světlem lidí". (Jan 1,4)

3. - pojmově - theologická řeč následujícího období.

V poapoštolské době bylo zjevení (již uzavřené s koncem apoštolské doby) stále více vykládáno s pomocí filosofických pojmů a již hotových myšlenkových modelů, obsah jeho výroků byl rozebírán a chráněn před mylnými interpretacemi.

Tak již během prvních století byly při obraně nauky o Trojici a christologie použity pojmy jako: přirozenost, osoba, soupodstatný atd. a tajemství Boží a Kristovo bylo formulováno tímto způsobem pojmovým. Věřoucí rozhodnutí koncilu Nicejského, Efeského a Chalcedonského jsou přioděna do hávu těchto theologických formulací (srv. 10/2).

Druhý vatikánský koncil ve svých formulacích nezřídka opustil tento filosofický pojmový rámec a inspiroval se přímo řečí Bible. Tak např. dogmatická konstituce o církvi neobsahuje žádnou definici církve, ačkoli takové definice byly již v tradici vypracovány (srv. např. 16/5.6.3). V návaznosti na výpovědi písmo bylo tajemství církve znázorněno spíše v obrazech: boží stan, boží chrám, boží rodina, boží dům, nevěsta Kristova a konečně tělo Kristovo.

4. - nedostatečnost každého jazykového vyjádření.

Ať se již církev při zvěstování nauky snaží jazykově za-

ohybit obsah zjevení jakkoli - buď spíše v obrazech nebo spíše v abstraktních pojmech - jednu skutečnost nelze nikdy přehlížet. jakákoli výpověď víře zůstává vždy pozadu za poselstvím o zjevení, obsaženým v písmě a ještě daleko více za skutečností Boha.

ve výpovědi o víře je boží tajemství vyjádřeno jistěxřstí, lidskou řečí, tedy v představách a pojmech, které nejsou s to aby vyčerpávajícím způsobem tlumočily boží tajemství.

2.12 Jazyková podoba dogmatu určovaná jeho úkolem;

Forma dogmatu je ovlivňována a podmiňována především také úkolem, který má dogma plnit.

1. - dogma je ochranná formule.

Až do 19.stol. formulovala církev články víry jen tehdy, když to vyžadovala ochrana zjevení. protože při tom dogmatické formulace často vznikaly jako produkty určitých konfliktních situací, ma jí již od svého vzniku obranný charakter. "dogma je takřka obranná linie víry" (Schoonenberg P. - Die Interpretation des Dogmas, Pieseldorf, 1969, p.62).

Tím je však dogmatická formulace, měřeno celým obsahem zjevení, nezřídka již od svého vzniku v zajetí určité jednostrannosti. protože jde o definici proti někomu, jsou důrazně vyzdviženy hranice a ty body, které obsahují to, co obě svářící strany odděluje a rozlišuje.

při tom však v každém omylu je vždy obsaženo pravdivé jádro, dokonce lze říci, že naukový omyl často vzniká jednostranným pohledem na pravdu víry. proto odsouzení omylu církví má téměř nutně za následek, že se zavržením omylu se současně odsouzeno jádro pravdy v něm obsažené. Tak mohou být zatlačeny do pozadí některé pravdivé stránky zjevení. A trvá to často staletí, než najdou znovu přístup do teologie, aniž by vzbuzovaly podezření z herese.

Ukažme si to na příkladu tridentského koncilu. protože reformátoři popírali kněžský úřad ve smyslu tradice a ordinovaným kněžím upírali jakéholi svátostné zplnomocnění, které by přesahovalo obecné kněžství udělované při křtu, musil tridentský sněm bránit jednoznačně v tradici obsaženou nauku o kněžském svěcení. věroučná skutečnost obecného nebo společného kněž-

ství ustoupila naproti tomu úplně do pozadí.

protože reformátoři popírali obětní ráz mše sv. a v eucharistii spatřovali pouze hostinu, bránili Otcové tridentského koncilu se zvláštním důrazem obětní charakter eucharistie. písmem jednoznačně dosvědčený charakter hostiny naproti tomu vymizel z katolického povědomí na velmi dlouhou dobu. polemická formulace namířená proti reformátorům na dlouho znemožnila podat vyváženou formulaci církevní nauky.

2. - dogma je kompromisní formule.

Slavnostní věroučné rozhodnutí jsou od svého vzniku nejen ochrannými nýbrž i kompromisními formulami.

Chce-li církev odporovat omylu, musí proti němu postavit své vlastní chápání zjevení v závazné formulaci. To vyžaduje často kompromis uvnitř církve samotné, často existují i uvnitř samotné církve různé směry, rozdílné způsoby chápání pravd víry, které jsou veskrze počítovány jako možné v rámci jednotné víry. pro tyto rozličné naukové názory musí církev nejprve najít kompromisní formulaci, jestliže chce vymezit obsah dogmatu vzhledem k omylu.

Takové kompromisní formule mohou někdy vést k jednostrannému chápání a problémy hodné diskuse mohou být zcela odsunuty stranou. Kompromis však může přirozeně pomoci odstranit i jednostrannost, kterou mohou být zatíženy školské theologické názory a být přímo zdrojem impulsů a uchování a rozvíjení pravd zjevení v jejich nezkrácené plnosti.

Jak bylo ukázáno v 10. lekci, dají se na formulaci christologického dogmatu přijaté Chalcedonským koncilem zřetelně rozeznat stopy kompromisu. Tak formulace se snaží překonat rozpor mezi protichůdnými názory Alexandrijské a Antiochijské školy. Známa sjednocující formule vyjádřila pravdivá tvrzení obou škol natolik přesně, že právě kompromis obsažený ve formuli neuspokojil představitele obou škol a vedl k nové výměně názorů. Dal však rovněž nové popudy k hlubšímu promyšlení tajemství Kristova vtělení.

Obzvláště zřetelný je kompromisní charakter formulací a rozhodnutí 2. Vatikánského koncilu. Tak např. dekret o laickém apoštolátu na jedné straně zdůrazňuje, že každý pokřtěný na základě svého obecného kněžství a s tím spojené účasti na kněž-

ském, královském a prorockém úřadě Kristově má samostatnou a nezaměnitelnou úlohu v církvi. Na druhé straně je však kladen důraz na hodnoty tradičního chápání laického apoštolátu ve smyslu účastenství a spolupráce s hierarchickým apoštolátem církve.

3. - dogma je církevní jazyková norma.

Je nutno se zmínit o ještě jednom momentu, podmiňujícím jazykovou formulaci: "dogmatické výpovědi představují úřední jazykové formulace, které... sice mohou být závazné, které však ... samy o sobě by mohly být vyjádřeny i jiným způsobem" (W. Kasper, *Dogma unter dem Worte Gottes*, Mainz, 1965, p.55).

Když zde probíráme vztah dogmatu a jazykové formulace církevního úřadu, chtěli bychom vyzvednout asi toto: ještě v dějinách církve existovaly situace, ve kterých se určitá formulace víry historicky nutně prosazovala, kdy panovalo obecné přesvědčení, že to, co má být vyjádřeno, lze správně říci pouze těmito a žádnými jinými slovy. Existovaly však i situace, kdy se církev rozhodla vybrat jednu z více rozličných možností formulace a tím v zájmu jednoty církve zavedla určitou "jazykovou normu". Přitom se stávalo nezřídka, že církev regulovala i teologický slovník tím, že již existujícím filosofickým a teologickým pojmům vyhradila zcela přesný smysl.

Kdo tedy chce získat přístup k pravdě zjevení, které je obsahem určitého dogmatu, kterou toto dogma hájí, musí se snažit o pochopení církvi určitého smyslu teologických výrazů. Čím více takové formulace spočívají na pojmech, kterým církev při-kládá přesný význam, tím méně lze pochopení teologického smyslu výrazů zanedbávat.

Tyto výrazy slouží jednotě církve - přinejmenším ve své době. Kdo je libovolně opomíjí, vystavuje se nebezpečí, že vzbudí dojem, jako by tato jednotu pro něj nic neznamenal. Avšak i pro pozdější dobu nejsou bez významu, neboť církev musí dosvědčovat jednotu víry i v čase.

Tak nás naprosto zavazuje nauka koncilu Chalcedonského, že Kristus se svým božstvím stejné podstaty s Otcem, svým lidstvím stejné podstaty s námi, že je jedna božská osoba a dvě přirozenosti (božská a lidská), nesmíšené a nezměněné, nerozdělené a neoddělené. (srv 10/2.24) Tato rozhodnutí podržují svou platnost i po tom, když srovnání mezi svědectvím Nového zákona o

Kristu a naukou koncilu jasně ukazuje, že to, co je dogmatem míněno, lze vyjádřit i naprosto jiným způsobem.

protože dogmata tické jazykové formulace minulých dob nejsou pro budoucnost nezávazné, musíme si jasně uvědomit následek, vyplývající z charakteru církevních dogmat: formulace dogmatu není úplně identická s obsahem zjevení, který představuje. Je proto možné přijmout tento obsah i v jiných formulacích.

A naopak, je možno popřít formulaci určitého dogmatu aniž bychom tím popírali obsah daného dogmatu. Kdyby bylo vždy pamatováno na toto pravidlo, byly by odstraněny mnohé zbytečné potíže víry a mnoho nedorozumění mezi křesťanskými vyznáními, která církev zatěžují, byla by odstraněna nebo přinejmenším zmírněna.

Když Tridentský koncil odsoudil viny reformátorů: "Křesťan je současně spravedlivý i hříšník" (simul iustus et peccator) a "ospravedlnění pochází jen z víry" ("sola fides iustificat"), přisoudil výrazům "spravedlivý" "ospravedlniti", "víra", "hříšník" zcela určitý a přesný smysl, který se ani nekryje plně s obsahy těchto pojmů v písmě, ani nevyplývá nutně z církevní tradice.

Dnes lze sotva popírat to, že tyto odsouzené věty lze chápat i plně katolicky: totiž tehdy, jestliže chápeme víru v širším smyslu, jak ji chápali jak synoptikové, tak Jan a Pavel a jestliže do pojmu "hřích" zahrnujeme všechno, co písmo tímto slovem vypovídá.

V tomto (širším) smyslu jsme skutečně pro čas našeho zdejšího života věřící i obrácení, kteří skrze víru a obrácení jsou uchavčováni boží spásou a spravedlností, avšak přesto jsme stále napadáni mocí hříchu a nezřízených žádostí. podle svědectví Nového zákona je věřící spasen. konečná plnost spásy, kterou již nelze ztratit, je však předmětem naděje v konečné vykoupení.

2.13 poselství zjevení - obsaženo v dogmatech a zároveň je přesahuje

že církevní veroučná rozhodnutí jsou ochrannými a kompromisními formulami a že často mají charakter církevní jazykové normy je nepopíratelná skutečnost. pokud je zjevení boží svěreno výkladu a ochraně člověka nemůže tomu ani být jinak. důležité je pouze, aby byl na tuto skutečnost brán zřetel při výkladu

dogmat a ocenění jejich významu pro život církve. Nikdo se nesmí domnívat, že v dogmatech najde formulován celý obsah víry církve v její pozitivní plnosti.

proto nemůže být výlučným úkolem hlásání a teologie pouhé interpretace církevních věroměrných formulací. Ochranný, kompromisní a jazykově normativní charakter historicky vzniklých formulací přímo nutí k tomu, tázat se vždy znova po celku zjevení a vyvést hlásání a teologickou diskusi z historicky podmíněné a historicky pochopitelné ohraničenosti.

2.2. Dogma - určováno historicky.

2.2.1 Dogma se vztahuje k určité době a situaci.

Již skutečnost rozdílných jazykových forem dogmatu ukazuje, že každé dogma, i když jeho pravdivý obsah má nadčasovou platnost, má své místo v dějinách. vzniká vždy v určité situaci a pro určitou situaci. to koneckonců vyplývá z podstaty církve: církev je boží lid, který putuje časem.

protože každé dogma má již od počátku určité místo v dějinách, má tedy, jak vyplývá z povahy věci, i relativní charakter. pojem "relativní" zde neznámá v žádném případě cosi méněcenného, ja koby dogma bylo jaksi "polopravdivé". slovo "relativní" naznačuje, že jazyková podoba dogmatu a tím i jeho obsah se vztahuje k určité době a v souvislostech této doby má být i chápán. to nevylučuje, že poselství zjevení, které je předmětem dogmatu, má charakter nadčasové pravdy.

právě této nadčasové pravdě zjevení církev v každé době naslouchala a tutp pravdu prostředky dané doby závazně předkládala. Církev musí nadčasovou pravdu "překládat" do řeči každé doby. právě to je úkolem dogmata. "dogma je výsledkem historického naslouchání řeči písma." (W.Kasper, ibid). "dogma je v určitém okamžiku v dějinách historicky vyložené a zpředmětné Evangelium." (W.Schner; Dogmenentwicklung als Problem der Geschichtlichkeit der Wahrheitserkenntnis. Řím, 1969, p.292).

Dogma je relativní, neboť se vztahuje k původnímu slovu Božímu jako sloužící a poukazující, a je relativní, protože se vztahuje k problémům určité doby a slouží ke správnému chápání evangelia ve zcela konkrétní historické situaci" (W.Kasper,

Die Methoden der Dogmatik, Einheit u. Vielseitigkeit, München 1967, p.38).

2.22 Dogma je omezeno:

Z dosavadního výkladu rovněž vyplývá, že dogma, ve srovnání s celkem božního zjevení lidem, je vždy neúplné.

1. - na určitý sporný bod.

Z oblasti zjevení dogma vytrhuje jen určitou omezenou část, jejíž správné chápání je právě předmětem sporů a ~~příměří~~ pomocí definice se o ní závazně vyslovuje. To je téměř nutně spojeno s jednostranností.

Tak např. pojem víry, jak jej definovala katolická teologie, navazující především na Tridentický a I. vatikánský koncil, má jako hlavní věc na zřeteli intelektuální stránku víry. Věřit znamená v této souvislosti sice ne výlučně, nicméně však převážně, uznávat za pravdu to, co Bůh zjevil a církev předkládá k věření.

Zřetelné svědectví tohoto jednostranného pojetí víry nalezneme např. v tzv. přísaze proti modernismu, kterou předepsal pro klerus r.1910 pius X.: "za zcela jisté přijímáme, že víra je pravý souhlas rozumu s vnější pravdou, jímž uznáváme, kvůli autoritě Boha, nejvýše pravdomluvného za pravdu přijatou sluchem to, co nám bylo osobním Bohem, naším stvořitelem a pánem, řečeno, dosvědčeno a zjeveno." (J. Neuner, H. Roos, Der Glaube der Kirche in der Urkunden der Lehrverkündigung, No 69).

Sledujeme-li pojem víry v písmu, zjišťujeme, že je podstatně širší. Souhlas se zjevením zajisté nechybí v jeho obsahu, nevystihuje však biblické chápání víry jako celek. podle svědectví synoptiků jsou víra a obrácení předpoklady pro boží království mezi lidmi. podle evangelia janova má věřící věčný život. pro pavla celá podstata křesťanství je shrnuta ve víře. samozřejmě patří k pojmu víry v písmu rovněž důvěra a láska jakožto činy víry.

2. - volbou svých pojmů.

Že dogma je cosi ne dokonalého, vyplývá dále z faktu, že pojmy jimiž je v dogmatu vyjádřena pravda zjevení jsou spjaty s určitou filosofií. tyto pojmy jsou jako všechny lidské pojmy zásadně nedostatečné k tomu, aby plně vyjádřily tajemství zjevení, které mají chránit.

vzpomeňte například jen na použití pojmu "přirozenost" nebo "hypostase", které za svůj původ vděčí řeckému myšlení. Na koncilu v Chalcedonu byl učiněn pokus vyjádřit těmito pojmy tajemství Krista. (srv. 10/2.24)

2.23 Dogma musí být nově vykládáno.

Jestliže tedy má dogma své určité historicky podmíněné místo a tedy je tímto místem určeno, vzniká tam nutnost, ve změněné historické situaci, v nových podmínkách myšlení a chápání dogma znovu vykládat a interpretovat.

1. - aby byl zjednan přístup k víře.

požadavek k nové interpretaci dogmatu patří k oprávněným, i když přirozeně nikoli nepopíraným, požadavkům naší doby. Nežřídka je tato neointerpretace mylně chápána jako opuštění dosavad závazných církevních výroků.

právě v tom neointerpretace spočívat nesmí. správně pojatá neointerpretace vytváří člověku lepší přístup k víře, k tomu ovšem sloužily i minulé interpretace.

proč musí být vytvořen takový nový přístup ke staré víře? Ne každý člověk je sto porozumět historicky vzniklé dogmatické formulaci v pozdější, dějinně jinak orientované době a učinit ji pro svůj život plodnou. Může se dokonce stát, že dřívější výrok církevního úřadu může za určitých okolností později přístup k tajemství zjevení spíše znesnadnit než ulehčit.

Uveďme k tomu jeden příklad. Nauka o záslužných činech člověka vzhledem k Bohu byla ve středověku teologicky rozvinuta a přirozeně ve zcela obecné podobě věrozně zastávána, Tridentským koncilem. podle tohoto chápání je člověk za pomoci boží milosti schopen jednání, která jsou před Bohem záslužná.

Tato věta je nepopíratelná, u mnoha dnešních lidí však nutně vede ke špatnému výkladu. Může vést k tomu, že velmi důležitá část Ježíšova poselství je spíše zatemněna, než aby se tím osvětlila.

pojem zásluha pro člověka s dnešním způsobem myšlení v sobě sdružuje představu, že člověk může požadovat mzdu, což je naplnění mezilidské sociální spravedlnosti. tento význam však pojem "zásluha", pokud je v písmu používán o vztahu mezi člověkem a Bohem, nemá; člověk správně nemůže od Boha požadovat, nýbrž vše jako dar přijímat. podle svědectví písma záslužný je jen trest, nikoli odměna.

2. - z věrnosti k přijaté víře.

Církev musí dnes říkat mnohé věci jinak aby vyjádřila to, co předcházející rozhodnutí stanovila jako závazné. "právě věrnost obsahu staré formulace může vyjádřit nezbytnost formulace nové." (Schonenberg P.l.c., p. 75).

3. - celou církví.

Tento úkol nové interpretace je úkolem teologů a hlasatelů církve, je do značné míry úkolem všeho lidu církve a v užším slova smyslu úkolem učitelského úřadu. uskutečňuje se v zásadě v dlouhodobém procesu teologického myšlení a hlásání víry. Někdy se ~~je~~ však uskutečňuje i mimořádnou formou (v určitých případech dokonce slavnostním dogmatickým prohlášením koncilu nebo papeže).

protože požadavek neinterpretace dogmat a jiných církevních výpovědí nelze právě v dnešní době přehlížet a protože právě tento požadavek je často podezříván jako odpad od závazných formulací víry, vysvětlíme právě vybranou historickou problematiku na příkladu.

v době církevních otců bylo raženo heslo: "Extra ecclesiam nulle salus" (Mimo církev není spásy) tuto větu chápeme dnes zcela jinak než Origenes a Cyprian, kteří ji pojímali zcela doslovně a upírali spásu těm, kteří nenáleželi k pravé církvi.

v průběhu dějin byla tako věta mnohokrát různě nově interpretována. říkalo se např. že v této větě nejde o to, kdo bude spasen, nýbrž skrze co bude spasen; neexistuje spása bez Krista a jím založené církve. Jestliže až do nejnovější doby byl nekatolickým křesťanským církvím jako společností upírán jakýkoli význam pro spásu člověka - což odpovídalo naprosto původnímu smyslu věty - vatikánský koncil nazývá nekatolické církevní společenství církvemi poř. církevními společnostmi a přisuzuje jim skutečný spásonosný význam. právě tak se dnešní teologie dává (s ohledem na uskutečňování spásy všeškové skrze Krista) podstatně pozitivněji než dříve na nekřesťanská náboženství.

Jestliže pozorujeme tento krátký nárys vývoje věty "Extra ecclesiam nulla salus", může se někdo s plným oprávněním otázat, zda by této po dlouhou dobu se vyvíjející věcné neinterpretaci nepříslušela i nová jazyková forma, totiž věta, která by srozumitelnými slovy vyjádřila skutečně míněný obsah. protože jedné ze základních vět otců rozumíme jinak, měli bychom ji i jinak vyjádřit.

Takto chápáno neodpovídá neinterpretace staré víry zásad-

nímu požadavku prvního vatikánského koncilu: "Obsah víry, kterou Bůh zjevil, není v předkládání lidskému duchu ke zdokonalování jako filosofická nauka, nýbrž je jako boží skutek předáván Nevěště Kristově, aby jej věrně opatrovala a neomylně vykládala. proto musí být vždy zachován onen význam posvátných pravd víry, který byl už jednou Matkou Církví ustanoven, od tohoto smyslu se nikdy nelze pod jménem a zdáním vyššího poznání uchylovat." (Neuner J. Roost, b.c.p.48).

Nic z toho, co církve hájí jako obsah dogmatu, nemůže být opuštěno. V nemálo případech je však přiměřeně autentickou nauku tak formulovat, aby skutečně zamýšlený obsah byl jednoznačně vyjádřen a učiněn plodným pro víru.

2.3 Vývoj dogmatu a pokrok dogmatu.

Sledujeme-li vývoj dogmatu v dějinách, můžeme se zeptat: znamená vývoj dogmatu současně pokrok dogmatu? pro dnešního člověka "vývoj" znamená současně vždy pokrok. "jsou nová dogmata zrovna tak lepší, jako nová auta?..." O pokroku mluvíme jen tehdy, je-li nové ve srovnání se starým lepší, nebo staré je novým zlepšeno.

2.31 Vývoj dogmata není pokrok dogmatu.

ve skutečnosti se při rozvoji víry neuskutečňuje pokrok toho druhu, jaký se samozřejmě vyhví člověku technického věku, slyší-li výraz "vývoj dogmatu". vývoj dogmatu není pokrok dogmatu a to z těchto důvodů:

1. - Zjevení v Kristu je nepřekonatelné.

Zprv neexistuje žádné nové zjevení, neboť Bůh k nám ve svém Synu vyslovil poslední a nepřekonatelné slovo. Úsilí teologie o hlubší porozumění zjevení nemůže tajemství slova Božího odhalit. Neboť vlastní odpovědí na zjevení božího tajemství je a zůstává víra. teologie vždy znovu od ní začíná a opět se k ní vrací.

2. - přírůstek poznání je často rovněž bytkem poznání.

Dějiny dogmatu zřetelně ukazují, že čím intenzivněji se teologické myšlení obírá pravdami víry, tím snáze zužuje celou

problematiku. Ohraničenost lidského rozumu máá totiž za následek, že víra a teologie se nemohou se stejnou intenzitou obracet k celé plnosti zjevení. To vede vždy k tomu, že jsou vzdvihovány a zdůrazňovány jen určité stránky zjevení.

Tak teologie 13. stol. se zabývala hlubokými úvahami o přítomnosti Kristově v Eucharistii. Současně však bylo zatlačeno do pozadí mnoho myšlenek z nauky o eucharistii v písmě a u Otců.

Spekulativní teologie se tehdy intenzivně snažila o vysvětlení Kristovy přítomnosti pod eucharistickými způsobami chleba a vína. Z toho vrostl kult uctívání eucharistie, sám o sobě možný a logický, jenž dosáhl svého vrcholu ve svátku Božího Těla. Přitom zapadly centrální výpovědi písmá fakticky do pozadí; tak především nejdůležitější požadavek obsažený ve zprávě o ustanovení eucharistie, účastnit se obětní hostiny, nebo pavlovská eucharistická myšlenka, že požáním pokrmu je vytvářena jednota v Kristu.

3. - Přírůstek poznání není ještě pokrok víry.

Nutno ještě uvažovat o tom, zda pokrok v porozumění zjevení není sám o sobě identický s pokrokem víry.

Zjevení božímu rozumíme hlouběji tehdy, žijeme-li více z víry ve zjevení.

Předcházející úvahy můžem shrnout asi takto: nynější církev, ustanovení v novozákonní době je... finalis ecclesie (církev posledního času, konečná).. a.. tato církev jako církev nezná žádného pokroku ani vývoje... Ačkoli tedy beze vší pochyby existuje v církvi, hledíme-li na ni jako na sociologickou veličinu, pohyb, změna a pokrok, nemůže být překnán ani status novozákonní církve, ani obsah apoštolské víry v Krista, ani náboženský akt ve své personální funkci... pohyb církevních dějin má charakter stálé reformace. (Seckler M.l.c.p.58)

2.32 vývoj dogmatu je evangelní služba.

vlastním smyslem dějin dogmatu není pokrok dogmatu, nýbrž časově podmíněná služba evangelia. "slovo boží v církvi obrací se prostřednictvím dějin spásy a učitelského úřadu vázaného písmem k celému lidstvu; to, co je slyšeno, musí tedy být stále znovu uváděno do souvislosti se stávající duchovní situací člověka, který slyší zde, a nyní. (Schillebbex E. Offenbarung und theologie, Mainz 1965, p.142)

Tak zůstává zjevení tím, čím bylo vždy a přece je vždy

hlásáno nové, t.j. jiné, neboť Boží slovo je hlásáno v situacích, které dříve neexistovaly. Kdyby církev ve změněné situaci jednoduše hlásala stále jedno a totéž, pak by se mohlo stát, že vlivem zmíněných okolností, by obsah stejných slov byl chápán různě.

ve vývoji dogmatu tedy neexistoval a neexistuje onen vývoj, jak jej zachycuje obrazné přirovnání k organickému růstu (srv. 1.21). A koneckonců nejde ani o proces logického odvozování, nýbrž o to, aby bylo učiněno zadost nárokům evangelia v dané době.

zůstává tedy úlohou církve a teologie, zvěstovat ukončenou a sepsanou pravdu zjevení tak, aby byla slyšena v čase a stala se plodnou pro život církve i jednotlivých křesťanů.

2.33 písmo je nepřekročitelnou směrnicí vývoje dogmatu.

Je-li již průběh věcí takový, že církev v průběhu času zvěstuje stále novým způsobem Boží zjevení a proto stále překonává své vlastní naukové hlásání, můžeme se zeptat, zda totiž neplatí stejným způsobem i pro její prvou a základní formulaci, pro slovo písma. I jazyková podoba Božího zjevení v písmu pramení totiž z určité kultury, která je nám dnes již cizí. Může, nebo dokonce musí být samo písmo nahrazeno novými formami hlásání církevní nauky a teologickými "pokusy o překlad"?

Na to je třeba odpovědět asi takto: Existuje rozdíl mezi samotným zjevením Božím, které našlo své první a závazné vyjádření v prvotní církvi a tím v písmu, a mezi interpretací zjevení teologií a naukovým hlásáním poždější církve. I když zjevení Boha v jeho Synu vešlo do určité historické doby, k určitému národu, do určitého kulturního prostředí, protože jinak by vůbec nemohlo být lidmi přijato, právě proto tato určitá historická doba zaujímá jedinečné postavení. skrze Ježíše Krista se stala plností času, takže i podoba, kterou v tomto čase zjevení přijalo, je směrodatné pro všechny časy.

církev tedy nemá právo měnit způsob, jakým bylo formulováno ukončené a písemně fixované zjevení, současně však má právo a za určitých okolností i povinnost určitou dogmatickou formulaci vykládat nebo nahradit jinou. písmo však nahrazeno být nemůže.

2.4 úloha

"v dogmatech církve mluví sám Kristus". pokuste se určit oprávnění a meze této věty.

3. DOGMA VE SLUŽBĚ ZJEVENÍ

Bylo zde ukázáno, že dogma není poslední, sama pro sebe existující skutečnost. Stojí spíše ve službě zjevení, jako cesty v čase; stojí ve službě víry. V tom spočívá hodnota dogmatu, v tom spočívá jeho omezenost.

Co znamená, že "dogma stojí ve službě zjevení" bude ještě jednou probráno podrobněji na konci tohoto kursu. Jak vypadala služba, kterou dogma prokázalo zjevení? Jak rozuměli dogmatu věřící, jak chápal dogma učitelský úřad církve, jak bylo s dogma tem zacházeno, když dogma mělo dobře plnit svou úlohu?

3.1 dogma jako služba - požadavky a měřítka.

3.1.1 oportunismus dogmatizace.

prohlášení určitého dogmatu církví by se mělo dít jedině tehdy, vyžaduje-li toho skutečně ochrana pravdy nebo správné porozumění pravdě v dané době.

Dějiny církve ukázaly skutečně jasně, že dogma, jako ochrana poselství zjevení a jako jeho autentická interpretace je skutečně potřebné. připomeneme-li si všaž vše, co bylo řečeno o historické podmíněnosti a omezení dogmatu, musíme souhlasit s názorem, že by nemělo být definováno comožná nejvíce dogmat, nýbrž jen tolik, kolik je nutno. jinak se dogmata mohou stát přítěží, mohou vést k jednostrannosti a ustrnutí žijoucí víry.

především nesmí být kladena otázka, je určitá představa víry tak jistě podložena ve zjevení, že by mohla být definována jako dogma? spíše je nutno se ptát: je výslovné formulování určité pravdy víry tak nutné, tak "oportunní", že by mělo být definováno jako dogma?

již podle tradičního teologického názoru bylo rozlišováno mezi "definibilitou" a "oporunitou", účelností dogmatisace. I když jsme s církví přesvědčeni o tom, že duch svatý zaručuje pravdu určité dogmatizovatelné věty, není nutno být tím pádem přesvědčen o tom, že duch svatý zaručuje v každém případě vhodnost a účelnost takové dogmatisace.

Smyslem učitelského úřadu církve tedy není korunovat teologický rozvoj víry v určitých časových odstupech slavnostními definicemi. Nelze přehlížet, že druhý vatikánský koncil vědomě a s důrazem se vzdal prohlášení dogmat ve vlastním slova smyslu, neboť nové dogma nebylo nutné a nadto by jen poškodilo ekumenickou diskusi.

3.12 Koncentrace pravd víry.

právě dnes musí být vývoj dogmatu spíše intenzivní než extenzivní. Musí být zaměřen více na koncentraci než na další rozčleňování pravd víry.

Bylo by naprosto nesprávné tvrdit, že dosavadní dějiny dogmatu, které jsou do značné míry extenzivní a zaměřené na rozčleňování původního poselství zjevení, se staly slepou uličkou. Jak bylo již dříve řečeno, dogmatika posledního slova božího k lidem nutila k rozvoji, který byl nadto podporován nutností boje proti mylným naukám. Dějiny dogmatu musí vždy obsáhnout dvojí pohyb: z jedné strany pohyb rozvoje, vedle toho a současně však také pohyb redukce; vedle obohacení a rozšíření musí zde být stále znovu pohyb ke zjednodušení, k jednoduché skutečnosti, která zůstává pravým výchozím bodem pro každé obohacení a rozvoj. (J. Ratzinger, Das Probleme des Dogmengeschichte in der Sicht der Katholischen Theologie, Köln, 1966, p. 23n)

změněná situace dnešní církve, která se již nemusí bránit proti ostatním křesťanským konfesím, nýbrž proti celosvětové vlně ateismu, vyžaduje především pohyb, směřující k centru; pravdy zjevení o Bohu a Božím výkupném působení v Kristu musí být s obzvláštním důrazem postaveny do centra věroučných představ. plnost božího zjevení musí být představena ve své poslední jednotě a jednoduchosti.

při tom je nutno mít na zřeteli i požadavky ekumenismu. Církev má považovat za svůj úkol dogmata, která jsou odloučenými

bratřimi odmítána nebo taková, která jim působí obzvláštní obtíže, takovým způsobem formulovat a zasadit do širších souvislostí zjevení, aby bylo lépe zřetelné, jak se dají tato dogmata sloučit s pravdami, které oni přijímají.

Tak např. mariánská dogmata nesmějí být pojímána izolovaně, nýbrž zařazena do souvislostí Kristova tajemství, papežský primát neznamená v první řadě vrchol církevní moci, nýbrž službu jednotě světového episkopátu a církve.

3.13 zařazení k základu víry.

Mezi církevními dogmaty a církevními věroučnými výroky panuje určitá hierarchie, určité pořadí důležitosti. Toto pořadí důležitosti se musí uplatnit jak v hlásání víry tak v životě.

Tím se přirozeně nemyslí, že pravdivost dogmat byla rozdílná, že bychom některá dogmata měli přijímat jen s výhradami. Mluvíme-li o hierarchii dogmat, znamená to spíše, že "existuje určité pořadí důležitosti mezi pravdami katolické nauky, určené rozdílností jejich vztahu k základu křesťanské víry." (Dekret o ekumenismu, č.11).

Církevní tradici představuje pořadí věroučných pravd není vůbec neznámá. Tak právě při věroučných křesťanských vyznáních ve staré církvi byl vyžadován souhlas s centrálními pravdami křesťanství. A i dnes jistě žádný nebude od jednotlivých křesťanů požadovat podrobnou znalost a výslovný souhlas s celým existujícím systémem dogmat, ačkoli křesťan musí v zásadě souhlasit celou vírou církve.

Při výkladu pojmu dogmat zmínili jsme se již o tom, že v průběhu dějin se nestávaly předmětem slavnostních definic zdaleka vždy základní pravdy zjevení. Rozhodující výpovědi o božím a Kristově tajemství zůstávaly spíše nedefinovány, neboť žádný křesťan se je neodvážil popírat. Skutečnost, že určitá pravda je nebo není dogmatizována, neříká tedy ještě nic o tom, jaké místo v pořadí důležitosti pravd zaujímá a jakou důležitost má pro víru.

Příváme-li se na dogmata z hlediska souvislosti se základními pravdami křesťanství, pak např. dogma o papežském primátu, třebaže plně uznáváme jeho pravdivost, nemá pro spásu stejný význam jako dogma o synovství Kristově a jeho pravém lidství.

Toto uspořádání pravd podle závažnosti je vposledku určeno samostatným Božím zjevením a spásonosným působením. Potud

je nezávislé na historických proměnách. Může se však stát, že uvnitř tohoto trvale určeného pořadí se některé otázky stanou pro církve v určité době zvláště důležité, nebo naopak ustoupí do pozadí a ztrácejí význam.

Ve věku rozmáhajícího se ateismu a teologie smrti Boha ztrácejí sporné problémy, týkající se nauky o milosti, které dříve církví otrásaly a měly pro ni životně důležitý význam - prvořadý význam ve víře církve.

3.14 Otevřenost k mnohotvárnosti víry.

I když dogma mělo sloužit jednotě víry, přece ponechalo prostor pro pluralismus teologie a chápání víry.

1. - Na základě plnosti božího zjevení.

Zjevení boží má nezměrnou plnost. přichází-li lidem, kteří jsou přímo v této omezenosti mají zvláštní schopnost přijímání. Tak mají jednotlivé doby a národy a i jednotliví lidé rozdílný, svou jedinečností podmíněný způsob jak chápou zjevení boží, a jak je žijí. Z toho vyplývá možnost, ba nutnost mnohosti pojetí víry, či dokonce pluralismus teologie.

pluralismus v teologii, chápaný jako různé teologické představy zjevení se vyskytuje již v prvních stoletích církevních dějin a v průběhu času se stále rozšiřuje. Tak již v rané době církevních otců existuje katechetická škola v Alexandrii, která zdůrazňuje především božství v Kristu, proti ní stojí teologická škola v Antiochii, která obzvláště vyzdvihuje Kristovo lidství. (srv, 10/2.22) v prvním tisíciletí se společně vytvářejí teologie západu a teologie východu, které interpretují boží a Kristovo tajemství ze zcela rozdílných hledisek. Také scholastická teologie středověku se vyznačuje rivalisujícími školskými směry, které ovlivňují nikoli nepodstatně teologické myšlení až do novověku.

2. - Na základě pluralismu přítomnosti.

I když teologie byla vždy pluralistickou, je pluralismus dnešní teologie zcela zvláštního rázu a to i z několika důvodů:

- na rozdíl od středověku se dnes jediná teologie rozdělila na tolik dílčích oborů, že jednotlivě není již sto udržet si přehled o celku teologie.

- vědy, se kterými musí vést dialog, jsou početnější a a samy o sobě se stávají pluralistickými. Tak např. stojí dnes teologie před mnoha filosofickými směry, jejichž způsob myšlení teologie může a musí přijmout.

- církev se ujala a musí se stále více ujímat mezi národy jiných kulturních okruhů, jimž je západní myšlení v mnoha ohledech cizí, proto mohou a musí v církvi vzniknout teologické směry, které zprostředkují zjevení Boží jiným kulturám.

Církev může a má tento pluralismus teologií považovat za velmi veliké bohatství, protože jen tak je jí umožněno sloužit plnosti Kristova poselství i oprávnění různorodosti způsobů víry křesťanů.

3. - jako požadavek vzhledem k učitelskému úřadu.

přirozeně i v této nové situaci trvá nutnost církevního učitelského úřadu. Tento úřad musí svou službu víře utvářet tak, aby nepotlačoval mnohotvárnost porozumění víře, aby se však církev při vší mnohotvárnosti přece nerozpadla, nýbrž setrvala v jednotě zjevení. Má pečovat o to, aby různé teologie a pojetí víry se navzájem sobě neuzavíraly, nýbrž setrvaly ve vzájemné diskusi; konečně má s celou věřící církví funkci kritickou, totiž rozpoznávat a ustanovovat, kdy určité teologické posice již zjevení neslouží.

v tomto pluralismu si uchovávají i dosavadní věroučné výroky církve poněkud jinou funkci; "Netvoří již terminus a quō (východisko) dalšího vývoje k novým dogmatům s pomocí jediné a uvnitř jediné teologie, nýbrž základní vyjádření společného vyznání víry, ke kterému se ve své službě odvolávají mnohé a svou pluralitu si zachovávají teologie.

3.2 služba dogmatu a úloha učitelského úřadu.

drhý vatikánský koncil zdůrazňuje, že církev stojí ve službách slova božího, kterému slouží, jestliže uchovává a věrně vykládá zjevení. v dogmatické konstituci o zjevení (č.10) se praví; "Avšak úloha zásadně vykládat psané a tradované slovo Boží, je svěřena pouze živoucímu učitelskému úřadu církve, jež vykonává svou moc ve jménu Ježíše Krista. Učitelský úřad nestojí nad slovem Božím, nýbrž slouží mu, ponavadž neučí nic, než to, co je tradováno; naslouchá totiž s úctou slovu Božímu z božího pověření a s podporou ducha svatého, s posvátnou úctou je opatruje a věrně vykládá; vše co bylo Bohem zjeveno předkládá k věření a čerpá z jediného pohledu víry - slova Božího."

Učitel'ský úřad církve tedy není poručníkem slova Božího. Že učitel'ský úřad církve může zjevení ~~xxxi~~ autenticky interpretovat neznamená, že disponuje novým zjevením, nýbrž že je zmocněn k tomu, aby jednou vzešlé slovo zjevení správně slyšel, četl a vykládal. (5/6.33) pro tuto službu závazného vykládání je celé církvi přislíbena charisma pravdy, které je možno rovněž nazývat darem "neomylnosti". Ačkoli zvláštní učitel'ský úřad církve reprezentuje z pověření Kristova celek církve, přináší mu také toto charisma obzvláštním způsobem, především tehdy, když s vědomím nejvyšší autority se závazně vyjadřuje o otázkách víry.

Učitel'ský úřad církve a dogma stojí tedy ve službě božího zjevení. Mají je závazně vykládat. Zjevení boží, tak jak bylo zaznamenáno v písmu, je nejvyšším měřítkem učitel'ského úřadu a dogmatu. to znamená, že písmo má být čteno a chápáno ve světle dogmatu a celé církevní nauky, že však naopak stále znovu má určovat a oživovat porozumění dogmatům a církevní víře vůbec. Z toho vyplývá, "že dogma nejen musí usměrňovat interpretaci písma, nýbrž i naopak, že interpretace dogmat musí být regulována písmem. (U.Kasper. Die Methoden der Dogmatik, Einheit und Vielheit, München 1967, str. 41).

3.3 Úloha

podle věroučného přesvědčení církve lze formulovat dvě zdánlivě si odporující věty: "Učení církve, obzvláště dogmata, jsou nejvyšší normou víry." A "Nejvyšší normou víry je zjevení Boží zaznamenané v písmu." pokuste se vyložit a uvést do vzájemné souvislosti obě věty tak, aby se stalo zřetelným, že k sobě navzájem nutně patří! /při tom můžete vyjít z myšlenek vyslovených v posledním odstavci oddílu 3.2/

D O D A T E K 1.

=====

Ú k o l y :

předkládáme vám řadu výroků, týkajících se jednotlivých otázek, probíraných v této lekci. Jsou zčásti pravdivé, zčásti nepravdivé. zakřížkujte ty, které se vám zdají být správné.

Úkol 1.

1. Dogmata vznikají pouze logickým odvozením nových vět z výpovědí písmu svatého.
2. Dogmata se vyvíjejí přísně organickým růstovým procesem ze "zárodku" v písmu svatém.
3. pro vývoj dogmat neplatí žádný jednotný zákon, nýbrž působí jej rozličné popudy a důvody.

Úkol 2.

1. Aby se určitá věta mohla stát dogmatem, musí být možno jeho obsah dát historicky nepřetržitě sledovat až k prvotní církvi.
2. Aby se určitá věta mohla stát dogmatem, stačí, že má určitý vývojeschopný základ v písmu svatém.
3. Aby se určitá věta mohla stát dogmatem, stačí, že byla po určitý čas považována celou církví za pravdivou, a to i tehdy, jestli pro ni nelze nalézt základ v písmu.

Úkol 3.

1. Dogma musí být nově vyloženo nebo i nově formulováno tehdy, když dřívější formulace ztěžují přístup k víře.
2. Dogma musí být nově vyloženo nebo i nově formulováno, tehdy, když poselství v něm obsažené vzbuzuje odpor.
3. Dogma musí být nově vyloženo nebo i znovu formulováno tehdy, když změnou významu pojmů určitých při formulaci by stará formulace byla chápána v jediném smyslu.

Úkol 4.

1. Dějiny církevního učení jsou dějinami kontinuálního vývoje poznání zjevení.
2. Dějiny církevního učení jsou stále se prohlubující odpad od plnosti zjevení Božího v písmě svatém.

Úkol 5.

Dogmatická nauka nemůže, podle katolického pojetí, být v průběhu dějin měněna ani co se týče obsahu ani co se týče doslovného znění.

2. Dogmatická nauka může být měněna pokud se týče doslovného znění, nikoli však co se týče jejího vlastního smyslu.

3. Dogmatická nauka má a musí být za určitých okolností měněna co se týče doslovného znění i smyslu, a to v závislosti na změněné dějinné situaci.

Úkol 6.

1. Duch svatý zaručuje ve všech případech, že určité dogma je potřebné pro víru církve.

2. Duch svatý zaručuje pravdu definovaného dogmatu, nikoli však jeho oportunitu (vhodnost, potřebnost).

Úkol 7.

1. Dogma v úzkém slova smyslu je Bohem zjevená a církevním úřadem jako předmět víry závazně předložená pravda.

2. Dogma v úzkém slova smyslu je každé stanovisko, zaujaté církevním úřadem ve věcech víry a mravů.

3. O dogmatu v úzkém slova smyslu můžeme mluvit jen tehdy, je-li Bohem zjevená pravda předložena papežem jako předmět víry.

Úkol 8.

1. pod pojmem "hierarchie pravd" rozumí se skutečnost, že není nutné věřit všem dogmatům.

2. pod pojmem "hierarchie pravd" se rozumí skutečnost, že existují dogmata pro víru důležitější a dogmata méně důležitá.

Úkol 9.

1. Charisma neomylnosti je propůjčeno pouze papeži jako nejvyššímu pastýři a učiteli.

2. Charisma neomylnosti je propůjčeno celé církvi a ve zvláštních případech, ve zvláštní míře papeži.

3. Charisma neomylnosti působí, že všechny výroky učitelského úřadu jsou prosty omylu.

Úkol 10.

1. všeobecně zavazující zjevení se mohou objevovat během celých dějin církve.

2. všeobecně zavazující zjevení udála se pouze v době do Kristova zmrtvýchvstání.

3. všeobecně zavazující zjevení byla uzavřena s koncem prvotní církve.

Úkol 11.

1. Je výslovnou naukou církve, že ústní tradice je samostatným pramenem zjevení vedle písma svatého.

2. Je výslovnou naukou církve, že ústní tradice slouží pouze výkladu písma svatého.

3. Poměr písma a ústní tradice není církevním učitelským úřadem jednoznačně stanoven.

Úkol 12.

1. Boží zjevení může být v lidské řeči jasně vyjádřeno a definováno. Formulace a zamýšlený obsah jsou v dogmatu naprosto identické.

2. Boží zjevení není v lidské řeči přiměřeně zachytitelné. Jazyk zůstává vždy zpět za zjevením.

3. Lidská řeč nemůže Boží zjevení žádným způsobem pojmout a vyjádřit. Boží zjevení je absolutně nevyslovitelné.

Úkol 13.

1. Dogma je naprosto nadčasová formulace pravdy.

2. Každé dogma je pravda zjevení platná pouze na určitou dobu.

3. Každé dogma je pravdou zjevení nejprve pro určitou dobu a má však význam i pro následující období.

Úkol 14.

1. Dogmata chtějí zpravidla pozitivně formulovat určitou pravdu víry.

2. Dogmata chtějí zpravidla bránit a ochraňovat napadené pravdy víry.

3. Dogmata se často zakládají na kompromisu mezi rozličnými věroučnými názory.

4. Dogmatické formulace spočívají ve vnitrocírkevním definování jazykových pojmů.

Odkazy na literaturu:

Zoltan Alszeghy-Maurizofi Flick, Dogma auf dem Wege. (Theologische Brennpunkte Bd.15) Bergen-Enkheim, Kaffke 1968, 101 Seiten, DM 6,80
Tato knížka dvou autorů-teologů čtivou a teologicky přesnou formou popisuje základní formy dogmatu a míru jeho vývoje.

Walter Kasper, Dogma untr dem Worte Gottes. Mainz, Matthias Grünewald, 1965, 149 Seiten, DM 9,80

Krátké, ale veskrze obsažné pojednání o tematu, důležitém zejména pro diskusi s odloučenými bratry. Probrány jsou otázky práva a omezení církevního pojmu dogmatu, znění a jeho chápání, poměru k písmu, podstaty a funkce dogmatu.

Walter Kasper, Die Methoden der Dogmatik. Einheit und Vielheit. München, Kösel, 1967, 88 stran, MD 7,50

Krátké avšak náročné pojednání probíhá m.j. poměr písmu svatého, ústní tradice a učitelského úřadu církve. Probírá otázky historické podmíněnosti a reality dogmatu.

Joseph Ratzinger, Das Problem der Dogmenentwicklung in der Sicht der katholischen Theologie. Köln und Opladen, Westdeutscher Verlag, 1966, 46 stran, DM 5,10.

Themata chápání zjevení a tradice, poměr písmu a ústní tradice, možnost a smysl historického chápání dogmatu, extensivní a intenzivní vývoj dogmatu, další vývoj již definovaného dogmatu. Je to teologický, přesný úvod do dané problematiky.

Henri Rondet, Andert sich Dogmen?

Aschafenburg, Pattloch, 1965, 125 stran, DM 5,50.

Probírána je základní otázka chápání dogmatu a jeho vývoje na základě příkladů z celých dějin vývoje dogmatu. Dále jsou vysvětleny nejdůležitější faktory vývoje dogmatu a na závěr prezentovány nejdůležitější správné i mylné teorie dogmatu.

Piet Schonenberg, (Vydavatel) Die Interpretation des Dogmas. Düsseldorf, Patmos 1969, 160 stran, DM 12,80.

Kniha několika autorů se zabývá těmito tematy: teologický jazyk, interpretace písmu svatého a dogma, písmo a ústní tradice, hierarchie pravd, historické podmínění dogmatických výpovědí, funkce dogmatu v církvi.